

вибори як форму відносно якісного відбору або своєрідного фільтру складу представницьких органів забезпечується основа для ефективного функціонування державного механізму та органів місцевого самоврядування: саме періодичні вибори дають змогу позбутися непопулярних, хто скомпрометував себе, політиків; по-друге, вибори є одним із найважливіших способів формування і вираження суспільної думки.

Основними об'єктами інституту форм безпосереднього народовладдя, безпосередньої демократії (виборчого права), зокрема, є: влада народу, безпосереднє народовладдя (безпосереднє волевиявлення народу); основні форми безпосереднього народовладдя (безпосередньої демократії): вибори – парламентські, президентські, місцеві вибори, референдуми – всеукраїнський, республіканський, місцеві референдуми, збори, мітинги, походи, демонстрації, звернення громадян, референдна ініціатива громадян та інші форми; основні принципи виборів і референдумів; основні стадії виборів і референдумів: призначення, проголошення та інші стадії; питання референдумів; законопроекти та інші правові акти безпосереднього народовладдя.

Особливим інститутом демократії є референдум як один із засобів демократичного управління державними справами.

Референдум (лат. – те, що повинно бути повідомленим) – засіб вирішення шляхом голосування кардинальних проблем загальнонаціонального і місцевого значення (прийняття конституції, інших важливих законів або внесення до них змін, а також інших рішень з найважливіших питань). Референдум є одним із важливих інститутів безпосередньої демократії, проводиться з метою забезпечення народовладдя – безпосередньої участі громадян в управлінні державою і місцевими справами.

У виборах і референдумах мають право брати участь громадяни України, які досягли на день їх проведення 18 років. Гарантується вільне волевиявлення. Голосування під час виборів і референдумів є таємним: контроль за волевиявленням громадян не допускається.

Місниченко В. В.,
слухач 5-В курсу ННІЗДН НАВС.

ПРИНЦИПИ ВИБОРЧОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Вивчення та визначення принципів виборчого права має теоретичне та практичне значення, оскільки без урахування засадничих основ, на яких формується правова регламентація виборчих відносин неможливо цілісно та об'єктивно сприймати весь комплекс норм виборчого права, оцінювати їх зміст, розуміти їх значення, заповнювати існуючі прогалини правового регулювання виборчих правовідносин, усувати невідповідності та протиріччя між окремими приписами виборчого законодавства.

Принципи виборчого права визначають межі, в рамках яких існує та діє механізм правового регулювання виборчих взаємовідносин, а також виступають основоположними щодо напрямків розвитку цієї підгалузі права. Визначення та вивчення принципів виборчого права має теоретичне і практичне значення, бо вони є основою, на якій формується правова регламентація виборчих відносин. Без урахування цього неможливо цілісне

сприйняття комплексу норм виборчого права, наявних прогалин у виборчому праві, усунення суперечностей між окремими приписами виборчого законодавства. "Розвиток сучасного виборчого права в умовах поглиблення та розширення демократичних начал в організації та проведенні виборів робить дуже актуальним завданням формування універсального стандарту системи політико-правових і організаційно-технічних принципів ротації та передачі публічної влади за підсумками виборчих кампаній" [1, с. 16].

Принципи виборчого права виступають фундаментом правового регулювання виборчих правовідносин, опорними точками, орієнтирами виборчого процесу. Вони також віддзеркалюють сутність демократизму організації та підготовки виборів, реалізацію конституційних прав громадян брати участь в управлінні державою, вільно обирати та бути обраними до органів публічної влади.

Ми вважаємо, що конституційні принципи виборчого права є одним з основних елементів національного виборчого права. Принципи виборчого права визначають межі, в рамках яких функціонує механізм виборчих правовідносин, а саме вони виступають в якості регулятивного інструменту завдяки якому визначається характер та напрямки правового регулювання всього комплексу суспільних відносин, що виникають в процесі виборів.

Принципи виборчого права відіграють роль окремих правових засад для формування та розвитку виборчого права, виступають його важливою стабілізуючою складовою. Правова природа принципів виборчого права полягає у забезпеченні збалансованості та єдності регулювання виборчих правовідносин. Вони визначають вихідні параметри, в межах яких визначається механізм правового регулювання приведення виборів, та виступають своєрідним орієнтиром, що визначає розвиток самого виборчого права. Російські вчені Ю. Дмитрієв та В. Ізраєлян вважають, що під принципами виборчого права як об'єктивного правового феномена слід розуміти основоположні засади та ідеї, які відображають демократичну природу виборів як конституційної основи народовладдя і визначають фундамент правового регулювання виборчих прав, гарантій, процедур і технологій, що забезпечують імперативне, внутрішньо збалансоване і нефальсифіковане проведення різного роду виборів, реалізацію і захист електоральних прав громадян [2, с. 111-112].

Український правник О.Б. Ковальчук визначає, що "У вітчизняному виборчому законодавстві варто уникати вживання окремо терміна "принципи" без терміна "засади", об'єднавши їх одним поняттям "засади виборчого процесу" та "засади виборчого права" [3, с. 4]. Український вчений О. Марцеляк узагальнює думки науковців та зазначає, що: "...принципи національного виборчого права – це керівні ідеї, які лежать в основі формування представницьких органів, виражають реальний характер волевиявлення народу і легітимність виборних органів публічної влади" [4, с. 106].

Конституційне закріплення принципів виборчого права має особливе значення тому, що Конституція є ядром правової системи, базою національного законодавства. Закони, які, в свою чергу, мають бути прийнятими, повинні узгоджуватися з принципами Конституції, як Основного Закону держави. Крім того, принципи, які встановлює Конституція,

визначають параметри всього законодавчого регулювання та є критерієм оцінки законодавства, яке приймається та діє. І дуже важливо, що Конституція України закріпила основні принципи організації виборів та участі в них суб'єктів та учасників виборчого процесу, оскільки вибори та виборче право становлять одну з основ політичної системи.

Визначення правил участі громадян у виборах має важливе значення для національного виборчого законодавства, в тому числі і принципів. Зумовлено це тим, що: "... принципи виборчого права України – це керівні положення, які визначають ступінь і зміст реалізації та гарантування виборчих прав громадян України і забезпечують установленій Конституцією та законами України порядок організації і проведення всіх видів виборів у державі" [5, с. 296].

Отже, під принципами виборчого права необхідно розуміти основні ідеї, які відображають демократичну природу виборів як конституційної основи народовладдя, що визначають фундамент правового регулювання виборчих прав, гарантій, процедур, які забезпечують законодавчо визначене, чітко збалансоване, нефальсифіковане проведення виборів різного рівня, реалізацію та захист виборчих прав громадян. Тому, необхідно вважати, що питання принципів виборчого права не може бути зведене тільки до суб'єктивного права громадян на участь у виборах, а також і до гарантій їх реалізації. Такий підхід до принципів виборчого права сприятиме системному сприйняттю механізму правового забезпечення виборчих взаємовідносин та можливості диференціювати їх на окремі види, які мають певне значення у формуванні єдиного правового режиму в організації та проведенні виборів, реалізації та захисті виборчих прав громадян.

Список використаних джерел:

1. Избирательное право и избирательный процесс в Российской Федерации. Учебник для вузов. Отв. ред. – доктор юридических наук А.В. Иванченко. – М.: Издательство НОРМА, 1999. – 856 с.
2. Дмитриев Ю.А., Израелян В.Б. Избирательное право и процесс в Российской Федерации. – Ростов-на-Дону: Изд-во "Феникс", 2004. – 864 с.
3. Ковальчук О.Б. Виборчий процес в Україні: Автореф. Дис ...канд. юрид. наук: 12.00.02 – конституційне право. Одеса, 2003. – С. 4.
4. Марцеляк О.В. Вибори народних депутатів України: Навчальний посібник. – Харків: ТОВ "ПРМЕТЕЙ-ПРЕС", 2007. – 620 с.
5. Конституційне право України: Підручник / за заг. ред. В.Л. Федоренка. – 4-е вид., перероб. і доопр. – К.: Видавництво Ліра-К, 2012. – 576 с.

Добровальський О. С.,
слухач 5-В курсу ННІЗДН НАВС.